

Bilag 4. Rapport over undersøgelsen: Unge grønlandere i Aalborg 2014.

I det følgende beskrives undersøgelsen i korte træk.

For uddybende indhold, citater, metodiske redskaber m.v. kontakt VISO / antropolog Marianne Nøhr Larsen.

Indhold:

Deltagere og interviewede i undersøgelsen

Nøgleinformationer og metodiske pointer i forhold til de tre undersøgelsesområder:

- 1: Grønlanderenheden
- 2: Unge grønlandere
- 3: Andre aktører

Opsummering: Resultater og refleksioner i Grønlanderenheden

Deltagere og interviewede i undersøgelsen

1: Grønlanderenheden. Så vidt muligt har alle ansatte ved grønlanderenheden deltaget i introduktionsmøder og fokusgruppemøder. Vi har deltagerobserveret ved cirka 8 møder med unge og interviewet sagsbehandlere efterfølgende.

2: Grønlandske unge. Vi har interviewet cirka 30 unge mellem 16 og 30 år. Vi har haft flere i tale ved sociale lejligheder, og de unge har fortalt om deres venner. Derfor er undersøgelsen forholdsvis bredt dækkende. De interviewede er tilfældigt udvalgt og 'udsatte' i varierende grad. Nogle af dem er velfungerende. Nogle af de unge er tilknyttet Grønlanderenheden, andre har været; enkelte ikke. Nogle har vi mødt i Grønlanderenheden ved møder med sagsbehandlere, hvorefter vi har mødtes med dem ude i byen (eller hjemme hos dem selv). Nogle har vi mødt i Sulisa, som gav os mulighed for at invitere til kaffemik i et privat hjem. Andre unge har vi mødt på Kofoeds Skole, i Det grønlandske Hus, fodboldklubben Jakip, foreningen Avalak, i byens rum og i private netværk.

3: Andre aktører. Med 'andre aktører' menes forskellige fagfolk, der danner kontekster i arbejdet omkring de unge grønlandere i Aalborg. Når de unge taler om 'systemet', menes ikke kun Kommunen eller Grønlanderenheden, men også andre aktører, der udgør vigtige støttepunkter i deres liv. Vi har talt med repræsentanter for Kofoeds Skole (Ella Jørgensen, Helle Rønn Christensen), Det grønlandske Hus (Ane Inuk Lundblad m.fl.), Omsorgsprojektet Svenstrupgård (Frida Nielsen m.fl.), opsøgende gadearbejdere (Jim Per Pedersen, Susanne Jørgensen), grønlandske foreninger (Jens-Jørgen Broberg, Henrik og Sara Fredsbo), misbrugskonsulent (Esbek Skall), psykolog (Irene Munk Jensen), trænere for fodboldklubben Jakip (Eerli Semsén, Kaj Zachó), projektansat/Ph.d. Søren Bruun Jensen, uddannelsesvejledere ved Teknisk Skole, ansatte ved Kafé Fair, m.fl.

Nøgleinformationer og metodiske pointer i forhold til de tre undersøgelsesområder

1: Grønlænderenheden

Grønlænderenhedens ansatte har deltaget i introduktionsmøder, fokusgruppemøder samt personlige interviews. Her har vi afdækket de mange udfordringer, de ansatte oplever. De var på denne måde med til at pege på, hvilke spørgsmål det var relevant at søge svar på blandt unge grønlandere og andre aktører i Kommunen.

Nogle af Grønlænderenhedens spørgsmål lød: *Hvorfor 'vælter' de, hvorfor møder de ikke op? Hvad sker der, når de 'går struds'? Hvordan får man noget at vide; hvor er 'knappen'? Hvad drømmer de om, hvad er deres egne succeskriterier? Hvordan finder man stoltheden? Hvor fleksible skal vi være? Tager vi ansvaret fra dem? Det særligt grønlandske, forstærker vi problemer og skel ved at have det fokus? Hvordan kan vi hjælpe dem ind i gode netværk? Hvordan skaber vi tydeligheden og hjælper de unge med at forstå systemet? Hvad kan vi hjælpe med, og hvad ikke? Hvilke muligheder har vi for mere helhedsorienterede og relationsbaserede løsninger?*

(Disse åbnende spørgsmål er et kort sammenkog af et større materiale fra møder og samtaler i Grønlænderenheden – kan om ønsket rekvireres).

Udover at danne basis for undersøgelsen, fungerede fokusgruppe-dialogerne også som erfaringsdeling og refleksioner over gamle og nye veje. Det blev blandt andet tydeligt, at der var tilgange, metoder og vanetænkninger, som man gerne ville udfordre. Dette vender vi tilbage til i rapportens sidste afsnit, fordi det først blev systematiseret i løbet af temadagene, inspireret af den fremlagte undersøgelse.

Med Grønlænderenheden er Aalborg Kommune helt fremme i feltet, når det gælder erfaringer med udsatte grønlandere. Nogle specialister mener, at man ved det, der er at vide. Det gælder ikke for Grønlænderenheden. De ansatte er dygtige, dedikerede, reflekterede – og derudover har de en stor nysgerrighed på at blive klogere og et mod på at blive udfordret og set på udefra. Mødet med de ansatte har været præget af ærlighed og en parathed til at reflektere og søge (selv)indsigt, som har gjort opgaven meget meningsfuld.

2: Unge grønlandere

Det følgende er et rids over den primære undersøgelse, nemlig de pointer og temaer, der er fremkommet ved de mange samtaler med unge grønlandere i Aalborg.

Hver samtale har vi åbnet ved at bede de unge fortælle hvor de kommer fra og tegne eller fortælle om deres liv. Især om den del, der handler om at komme fra Grønland til Danmark. Senere har vi bedt dem fortælle om deres møder med 'systemet'. Det følgende er derfor delt op i samme to hovedtemaer.

Afslutningsvist er et kort resume af samtaler om Sulisa.

Undervejs gennem rapporten indskydes nogle 'bullets'; det er nogle af de essentielle råd og ideer, som de unge direkte eller indirekte sætter spot på. (En samlet oversigt over metodiske pointer og ideer kan rekvireres).

Det er vigtigt at pointere, at de unges udtalelser ikke skal ses som kritik af Grønlænderenheden. En del af de forslag, de unge kommer med, bruges allerede af sagsbehandlerne. Rapporten kan altså både ses som en opsummering af anvendte metoder og som inspiration til nytænkning eller revitalisering; jævnfør det opsummerende afsnit sidst i rapporten.

Første del: Fra Grønland til Danmark – kulturchok!

En ny generation

Grønlænderenheden ønsker mere viden om, hvem de unge er og hvorfor de kommer hertil: "Er de flygtet fra noget, er de allerede gået i hundene inden de kommer – eller kommer de med en drøm? Man ved ikke meget om de unge, der kommer til DK," lød det blandt andet.

De fleste af dem, vi har mødt, er kommet til Danmark for at få flere muligheder end der er i Grønland, eller de ønsker at give deres børn flere muligheder, end de selv har haft. Nogle kommer for at studere, andre for at finde bolig eller opleve noget nyt. Nogle søger væk fra et liv i en dårlig spiral. For alle de unge går det særligt igen, at de ikke ønsker at ryge i deres forældres fælde; derfor er de også opmærksomme på, når de bliver slået i hartkorn med forældregenerationen.

Opvækst

Undersøgelsens unge bekræfter tal fra andre undersøgelser, der fortæller om en stor grad af omsorgssvigt og mistro blandt grønlandske børn: Misbrugende forældre, mange flyt, mangel på rollemodeller, traumatiserende ulykker i nærmiljø. Mange børn klarer sig selv; ofte sørger de også for forældre. Hvis de ikke bliver smidt ud.

Selv i de større byer i Grønland er der meget få tilbud til unge. Mange bor alene på kollegier uden kontakt til voksne. Der mangler gode lærere og mentorer. Mange af de unge kommer fra Grønland med svigt i rygsækkende, manglende tro og tillid til sig selv og andre, og ingen redskaber til at starte et nyt liv på egen hånd. Derudover kommer børnene og de unge til en kultur, som er meget fjernt fra den, de kender. Mange fortæller hvordan de har følt sig små, utrygge, ensomme og fremmede den første tid.

Savn

Selvom mange har haft en barndom, der har været præget af misbrug og svigt, har mange også oplevet tryghed og frihed, blot på en anden måde end den, de oplever børn have i Danmark. Mange af de unge fortæller om at være på jagt, om ture i fjeldet, om følelsen af 'den rigtige kulde', og om friheden.

De unge tager altså fra Grønland med ar på sjælen og ønsker noget andet – men samtidig forlader de noget, der er af stor og grundlæggende betydning.

- Det er vigtigt at tale med de unge om deres ensomhed, længsel og splittelse mellem kulturerne.

Planer og struktur

De unge savner den frihed, som de havde i små samfund, hvor der aldrig er længere end fem minutter til noget. Mange oplever, at hverdagen i Danmark i langt højere grad skal styres og planlægges.

De unge fortæller alle om, hvor store kulturchok de fik, da de kom her, og hvor lidt forberedte de var på, hvordan det var.

Nogle af dem har hørt om Danmark i gymnasiet, men de bliver alligevel overraskede. Fx over hvor svært sproget er, og hvor meget det betyder at man ikke kan det, når man ankommer.

De unge, der 'går i hundene' her i Danmark, er ikke kun nogle, der er taget fra Grønland som socialt udsatte. Det er også unge, der har ønsker og drømme, men som ikke er forberedt på hvad det kræver at komme i gang med livet i Danmark.

- Det er vigtigt at tale med de unge om hvad de har med sig, men også hvad de mangler, når de kommer her.

Det ensomme ansvar

Mange af de unge får først i Danmark en stærk bevidsthed om, at der er noget, de mangler, og at det er noget, andre har.

Mange har en aktiv bevidsthed om, hvad det betyder at have forældre, der støtter en, men som også forventer noget af en, og som man fx kan tale med om uddannelse.

De unge, der i dag er i gode livsforløb, er enten nogle, der har haft støttende forældre, eller som har fundet hjælp hos andre, der kunne erstatte forælderrollen.

- Det er vigtigt at have fokus på behov for støttepersoner, mentorer eller rollemodeller – nogle der kan give kærlige skub.

Integration eller eksklusion – fx via uddannelse

De unge fortæller, at grønlandere generelt er mere 'sky' end danskere, og at det kan være en barriere i Danmark. Men mange af dem øver sig på åbenhed og oplever, at det kan nytte. Blandt andet oplever nogle det givende at gå på en uddannelse, hvor der er meget gruppearbejde og hvor man kan få et socialt liv med andre end grønlandere.

For nogle kan en gruppebaseret uddannelse dog medføre, at de føler sig alene og udenfor. Mange falder fra enten på grund af dette, eller på grund af manglende motivation og 'nogle til at piske sig', og mange oplever det som store nederlag at skulle starte forfra. De føler sig som en belastning for samfundet, og de går ind til nye forløb med voksende mistillid til, at det vil lykkes.

- Vær opmærksom på at uddannelsesmiljøet, herunder de lærere, de unge møder, har en stor betydning i forhold til om de unge finder støtte eller 'vælter'.

Det sociale liv

Det sociale fællesskab med andre grønlandere betyder meget. Nogle af de unge deltager også i andre fællesskaber, men det er sammen med andre grønlandere, de føler sig hjemme og trygge. Mange er bange for at sige noget forkert, eller sige noget andre griner af. I Grønland griner man med hinanden, men ikke af hinanden. De unge oplever ironien og sarkasmen som noget, det er svært at lære og integrere, men som noget der fylder meget i dansk socialt liv.

- Sociale fællesskaber med andre grønlandere kan være dér, hvor de unge finder tryghed, men også der hvor de kan tale sammen om de forskelle, de oplever på Grønland og Danmark og dermed ruste sig til integration.

Stigma og mindreværd

Mange unge taler om at føle sig set ned på af danskere, og at man derfor 'lukker sig inde'. De oplever, at danskere ser dem som uciviliserede og 'vilde', og at der er en meget lille viden i Danmark om den udvikling, der sker på Grønland. Danskerne betragter generelt grønlandere som dummere, oplever de unge.

De unge kan føle sig ydmyget. De taler stadig om kolonihistorien og om de ar, den har efterladt på den grønlandske sjæl, og de nederlag, det har betydet for deres forældre. Det slæber de unge med sig, som et fortsat mindreværd, og for nogle som en vrede.

Når de unge oplever danskere prikke til dette mindreværd, øges skellet. De bliver vrede over at møde fordomme, forforståelser og generaliseringer. Særligt vrede bliver de over 'danskerhumoren', som de ikke synes er sjov: Grønlandervittighederne, der latterliggør, generaliserer og diskriminerer grønlanderne. De unge fortæller, at de møder grønlanderjokes stort set alle steder, og at det præger dem rigtig meget. De er især trætte af, at så mange jokes handler om alkohol.

- Vær opmærksom på at det kan ramme de unge på stoltheden og tilliden til andre hvis man siger noget, man tror er sjovt og som ikke opfattes sådan. Tal om hvordan humor opfattes!
- Tal om forforståelser og fordomme. De unge vil gerne vide, hvad vi mener og tænker og 'hvor de har os'.

Misbrug

Samtalerne med de unge har været åbne sådan, at der har været fokus på dét, de unge selv gerne ville tale om. Alkohol og hash har fyldt meget lidt i samtalerne; primært har det været omtalt i forbindelse med fordomme om grønlandere. Når vi har spurgt til hvilken betydning, alkohol og hash har, fortæller de fleste at de oplever det som noget, der ikke hører til hverdagen, men til weekender og 'udbetalingsdage'. De fleste oplever det ikke som noget, de er afhængige af. Men dog som noget, det er svært at sige nej til, hvis man er sammen med andre, der synes man skal drikke og ryge. De opfatter alkohol som 'mere taberagtigt' end hash. Hash opfatter de som 'ret normalt' og lidt på linje med cigaretter.

Mange unge italesætter behovet for steder, rum og netværk, hvor man kan komme og være sammen, uden at man behøver at drikke. Mange af de unge har ideer til sådanne nye tiltag – dog kun hvis man spørger, for generelt vil de ikke 'koste samfundet noget'.

- Vær opmærksom på, at den unge ikke nødvendigvis opfatter sit forbrug som misbrug/afhængighed.
- Vær i stedet opmærksom på 'den sociale afhængighed' og støt initiativer om samvær med ikke-misbrugere.
- Undgå at sætte den unge i bås men spørg ind til hans forståelse af forbrug/misbrug og afklar, hvad og hvordan det kan opleves problematisk og hvor meget det fylder i forhold til andet.

Behovet for nye fællesskaber

De unge kan have forholdsvis ens udgangspunkter, men der er bemærkelsesværdige forskelle på, hvordan de klarer sig. Selv blandt søskende ses det, at nogle er i stand til at bryde den sociale arv, mens andre ikke er. Det betyder meget, hvilke støttepersoner og rollemodeller, de unge møder. Men det betyder også meget, at de unge finder fællesskaber, der er hjælpsomme frem for det modsatte. For mange er det den nemme løsning, når livet er svært, at finde tryghed i de udsatte fællesskaber, hvor der 'altid er nogen der gider drikke en øl og ryge en smøg'. Det er bedre at være inde i sådan et fællesskab, end at være alene. Også selvom man egentlig helst ville lave noget andet end at drikke. Mange af de unge taler om, at 'de velfungerende grønlandere' ikke vil have noget med de udsatte at gøre, og at det derfor er svært at finde gode netværk for de unge, der er havnet i misbrug og gerne vil ud af det. Det er både en fortælling blandt grønlandere og indenfor 'systemet' at der er et stort skel i den grønlandske gruppe. Denne fortælling er dog i bevægelse – og mange af de unge vil gerne udfordre den. Det gør de blandt andet ude på fodboldbanerne i Aalborg Øst:

Sport – et nyt og samlende netværk

Jakip er en lille fodboldklub, der samler forskellige unge. De fleste er grønlandere, nogle er det kun halvt og kvart, og nogle slet ikke. Jakip både rummer unge der er i uddannelse og unge der ikke er. Både de såkaldt 'velfungerende' og de såkaldt 'udsatte'.

De unge mener, at Jakip er et eksempel på, at man godt kan samle folk selvom de er forskellige, det skal bare handle om noget alle kan interessere sig for. Og det er dejligt at være sammen med andre grønlandere uden at man skal tænke over, om de tilhører de gode eller de dårlige.

- De unge vil gerne have flere af den slags aktiviteter. Også for piger.

Et sted at være

Mange fortæller at de er ensomme og mangler et sted at være, hvis de fx gerne vil lave lektier i stedet for at hænge ud. Mange er alene i Danmark og ville ønske, at de havde en familie, hvor kunne komme hjem om eftermiddagen og drikke te og finde støtte, og hvor der også var nogle hjemme om aftenen, så man ikke behøvede gå ud og 'feste'.

De unge ønsker sig relationer, der kan minde om en familie. Steder, der kan minde om en bygd.

Mange af dem kommer med ideer til sådanne tiltag. De er opmærksomme på, at det i så fald skal være steder, hvor også andre end de udsatte vil komme. De unge vil generelt gerne være med til at give viden til kommunen, åbne netværk, skabe ideer, være med til at skaffe fremmøde osv.

- Find de gode kræfter og involver de unge selv. Gør dem til eksperter på deres egne behov. Møde dem der hvor de er, giv ansvar og skab medejerskab.

Mønsterbrydere

Flere af de unge taler om, at det kan være godt at dele erfaringer med andre unge, frem for kun at 'turde' tale med voksne om deres problemer. Det er generelt svært for grønlandere at søge og bede om hjælp. Man taler ikke om det, der er svært, heller ikke med hinanden. Men dem, der selv har prøvet at have det svært, og er kommet videre, kan være nogle af dem, der har de vigtigste nøgler. Nogle fortæller om gode oplevelser, hvor de har delt erfaringer og har hjulpet hinanden.

- Hav øje for mønsterbrydere, som kan være med til at give viden og sparring både til fagfolk og andre unge. Brug deres fortællinger som inspiration.

I Aalborg kan det fx være Eerli Semsén, der har startet foldboldholdet (og i øvrigt er nyuddannet mentor fra Foreningen Grønlandske Børn). Han og andre som ham kan være vigtige nøgler til at få fat i flere og til at få fortalt nogle historier om, at ting kan lykkes og at det kan betale sig at tage imod den hjælp og tilbud, der er.

Det handler det næste om, hvor jeg vil gå lidt tættere på hvad der sker i de unges møder med systemet.

Anden del: 'Systemet' og relationerne

Med 'systemet' menes kommunen, sagsbehandlere, mentorer og støttepersoner – og alle dem, jeg har kaldt 'andre aktører'. Det vil sige alle de professionelle, som de unge kan møde gennem sagsbehandling, job- og uddannelsesvejledning, hjælpeforanstaltninger m.v.

Det er svært at bede om hjælp

Mange kommer først til kommunen, når det er tæt på for sent; når de er 'væltet' og har svært ved at rejse sig igen. Og de som kommer, er svære at fastholde i hjælpen. Det er et gentaget spørgsmål blandt sagsbehandlerne, hvorfor de unge udebliver, når de tydeligvis har brug for hjælp.

De unge forklarer, at "det tager tid at lande, når man kommer fra Grønland. Mange grønlandere er ikke gode til at bede om hjælp. Og hvis man starter dårligt ud har man tendenser til at fortsætte dårligt." Derouten går hurtigt, når det først går ned ad bakke.

De unge taler også om, at det kan være skamfuldt at bede om hjælp, og at det kræver mod. Det kan tage tid at tage sig sammen.

Systemet og kasserne – og at blive talt ihjel

Det kan også være svært og skamfuldt med alt det, man ikke forstår. Når man skal have hjælp af systemet, indebærer det et hav af ord og begreber, der skal forstås og håndteres, og også et hav af opgaver, der skal klares – bare for at få adgang til hjælp. Nogle af de unge opgiver, inden de kommer i gang.

- Det er vigtigt at have opmærksomhed på, hvor fjernt det danske system er fra de unges gamle verden. Hvor svært det kan være at få overblik, og hvor meget der er indforstået for danskere og fagfolk, som er vokset op med det.
- De unge er ikke trænet i at spørge. Hjælp dem med det. Tjek om de forstår. Mind dem om muligheden for tolk eller bisidder.

Vejen til hjælpen

Mange af de unge grønlandere i Aalborg har brug for hjælp til at finde vej til hjælpen i kommunen. Mange omtaler fx Kofoeds Skole som en uvurderlig hjælp, og som et sted, de har tillid til. På Kofoeds Skole kan man få hjælp til at finde ud af, hvad en kommune er, hvad en rådgiver er, et jobcenter osv. Man kan stille de spørgsmål, man ikke tør stille andre steder.

For de unge er det ikke vigtigt, at den der hjælper dem ind i systemet har grønlandsk baggrund – men det er vigtigt at personen kender til den grønlandske baggrund og har en grundlæggende forståelse for, hvad det kan betyde af barrierer og misforståelser.

De unge er glade for den håndholdte indsats, når fx en socialrådgiver fra Kofoeds Skole tager med til det første møde ved kommunen, eller måske endnu bedre, at sagsbehandleren inviteres ned på skolen til den introducerende samtale.

- Samarbejdet med instanser og aktører 'rundt om' kommunen vigtige for at få adgang til de unge, der ikke selv opsøger kommunens hjælp; for at skabe helhed i indsatserne, og for at skabe tillid til kommunen som de unges ven. Det giver også den unge en fornemmelse af, at indsatserne hænger sammen.

Ting, der kan vælte én

"Det er, som om der ikke skal noget til for at vælte dem. Også nogen gange, når det lige går så godt? Hvad sker der - hvorfor bliver de pludselig væk?" Sagsbehandlerne i grønlanderenheden føler sig ofte magtesløse, når 'mister' de unge, de har arbejdet med.

Nogle af de unge falder over en flaske øl og den ene tager den anden, og det er for svært at vende tilbage. Men dem, vi har talt med, nuancerer et entydigt billede af de unge som misbrugere. Der sker næsten altid noget, som får 'tingene til at vælte'. Ens bror prøver at begå selvmord. Ens mor er fuld og man skal passe hende og man har ikke lyst til at fortælle det til nogen. Så opgiver man det, man måske var i gang med.

Somme tider er det kun små ting, der bremser for det, man egentlig gerne vil. Det kan være et opkald til et sted, hvor man gerne vil søge et job og bede om ansøgningskemaet; måske forstår man ikke helt hvad der bliver sagt, måske er man bange for ikke at formulere sig godt nok, måske synes man ens CV er for tyndt. Måske bliver telefonen ikke taget, og så får man ikke ringet op igen.

Det samme gælder at skulle ringe til lægen, eller at få fat på en psykolog. For nogle er der måske kun ét skud i bøssen, og når det er brugt på at ringe til en telefonsvarer kan det betyde, at man giver op.

- De unge har brug for håndholdte forløb, hvor de får hjælp til at overkomme over alle de små og umiddelbart ubetydelige barrierer, som kan slå dem omkuld.

Ujævne profiler

Nogle unge har brug for at blive hjulpet med stort set alt. Men måske kun i perioder. De unge finder det nemlig også vigtigt, at de ikke bliver 'behandlet som børn', men som nogle der kan noget – og som bare har brug for hjælp til at finde derhen. "De skal tro på at man gerne vil og kan. Selvom vi er grønlandere, kan man godt behandle os som voksne". Det siger Ivalu, der i en periode har brug for hjælp til at komme ud af sengen for at møde i Sulisa. For hende er det vigtigt at det er en dynamisk aftale, hun har med sin lærer, så hun synes det er noget, hun selv har valgt.

Som nævnt har mange af de unge store svigt i rygsækkene. Det giver mange af dem 'ujævne profiler': De kan måske en hel masse på nogle områder, som de mødes på og skal have anerkendelse for – men samtidig vil der være nogle hylder, hvor der er meget tomt.

- De unge har brug for hjælp – men også for respekt og tro på, at de kan noget selv. Det er en fin balance at man ikke tager ansvaret fra dem, men heller ikke lader dem vælte! Processen bør være håndholdt, personlig og dynamisk.

Mindreværd og negative selvbilleder

Mange unge udtrykker overbevisninger om, at 'man nok ikke klarer det'. De unge har typisk en liste over alt det, de ikke kan – og mangler en tilsvarende liste over ting, de kan.

Følelsen af mindreværd og negative overbevisninger går igen. Inuk har svært ved at gennemføre en uddannelse, fordi han hver gang ryger ned i en negativ spiral, hvor han mister troen på sig selv og får for meget fravær. Han mener det er sværere at finde troen på sig selv, når man er grønlander. Han har hørt historien om den sociale arv og italesætter selv, at han tilhører underklassen og dermed har sværere ved at gennemføre en uddannelse end andre. Dét er hans værste fjende, mener han.

Ikke alle de unge er lige så reflekterede som Inuk, men det går igen, at de har en stor bevidsthed om 'fortællingen om den uciviliserede, lidt dumme og tilbagestående grønlander', som ligger tungt over den grønlandske selvforståelse og over de billeder, de møder af grønlandere i det danske samfund.

- Det er vigtigt at hjælpe de unge til at tro på, at det kan lade sig gøre at bryde med mønstre og fortællinger. Mønsterbrydere har brug for støtte og hjælp til positive selvbilleder. De kan være pionerer for andre unge.

Misforståelser og ikke-forståelser

En af de store frustrationer i Grønlanderenheden er, at de unge så ofte udebliver eller dropper aftaler, selvom de selv har været med til at indgå dem.

De unge forklarer, at de ofte 'slår fra', når der tales for meget. De siger ikke til, hvis der er noget, de ikke forstår. Det kan være lettere bare at sige ja, selvom man måske ikke selv synes, det er en aftale.

Mange af de ting, der tales om ved møder på kommunen forstår de unge ikke. Det gælder fagtermer, begreber, talemåder – ting som kan være svære for alle, der ikke har dansk som modersmål. Når de grønlandske unge umiddelbart taler godt dansk, kan det være svært for en fagperson at vide, hvilke ord, fagter eller talemåder, der forstås – og hvordan de forstås.

De unge fortæller også, at de ikke bryder sig om at sige nej. De 'vil ikke være bekendt at gøre sagsbehandleren ked af det'. Så hellere sige ja til noget, man ikke mener, forstår eller tror på.

Nogle af de unge fortæller om møder med 'systemet' som en eksamen, der skal overstås, og hvor det bare handler om at overleve og komme ud – selvfølgelig gerne med det, man kom for. Men for nogle kan det være lettere at låne penge af venner end at skulle igennem den skærsild, de forestiller sig det er at være til møde på kommunen.

- Tal om hvad den unge kan bruge jer til. Om formålet med møder. Opfatter den unge kommunen som ven eller fjende? Og har I de samme ideer om, hvad der er en god plan? Brug den nødvendige tid på at skabe tillid, tydelighed om intentioner samt forventningsafstemning.
- Tal om eventuelt behov for tolk. Lær de unge, at de selv kan/skal bede om tolk, når de har brug for det – fx når de er ved lægen eller lignende.

Presset og den store plan

De unge taler om kommunen som et sted, der presser én og forlanger, at man har eller skaber sig 'en stor plan'. For mange giver det ikke mening, og mange oplever, at det er svært at svare på alle spørgsmålene om, hvad de gerne vil.

- Spørg ikke efter en plan. Spørg efter, hvad den unge har på hjerte. Tag den omvej, selvom den kan tage tid.

Værdier og succeskriterier

Det går igen i samtalerne med de unge, at de synes det kan være svært at tale uddannelse og job, hvis der er andre ting, der ikke er på plads. Eller hvis andre ting umiddelbart synes vigtigere. Familien er vigtig, det er vigtigt at kunne være i nuet og at kunne 'have en afslappet indstilling til tilværelsen'. De unge omtaler den danske måde at leve på som 'et maskineri der skal køre perfekt', og at det kræver at man er produktiv – hver dag. For mange er det en svær opgave at forsøge at kombinere de to livsindstillinger.

- Det er vigtigt at spørge den unge, hvad der fylder, og at give det plads. Det kan være en nødvendig omvej for at kunne finde motivation til at snakke uddannelse og job.

Tavshed

"Mange siger ikke et ord, når de er her. Hvordan finder man nøglen til at åbne dem? Hvordan skaber man tillid?," spørger de ansatte i Grønlænderenheden.

En del af de unge er ikke af mange ord; eller det kan tage tid og omveje at få ordene i gang. Men nogle af de unge, der ikke siger så meget til møder med sagsbehandlere, er ikke nødvendigvis tavse unge, når man møder dem udenfor.

Disse unge er typisk i tvivl om, hvad de tør sige og hvilke konsekvenser, det kan få. Selvom de umiddelbart har tillid til sagsbehandleren, er de i tvivl om, hvad systemet vil dem. De forklarer, at hvis man har en forestilling om, at danskere ser ned på grønlandere, så er man 'automatisk usikker og utryg', og så er det sikrest at være tavs.

Fortællinger om kommunen som fjende

En af de store 'fortællinger' om kommunen er, at man som grønlander er i særlig risiko for at få taget sine børn. Mange mener, at man bliver særligt holdt øje med, fordi man er grønlander. Nogle mener, at kommunens folk kan forveksle grønlandsk opdragelseskultur med misbrugskultur.

Nogle af dem fortæller, at de får stillet spørgsmål, som om de var misbrugere, også selvom de ikke drikker. De finder det fordomsfuldt at man mistænker dem, fordi deres forældre drak. Det får dem til at trække sig fra dialog og samarbejde.

De fortæller, at man ikke tør sige det, hvis der er noget som er svært med ens børn, fordi man er bange for at blive tjekket. Når kommunens folk kommer på besøg, forstår man ikke hensigten og. Man føler ikke, der går i dialog om forskellige opdragelsesidealer, men at 'den danske måde' bare er den rigtigste.

- Vær tydelig om, hvorfor det kan være nødvendigt at tale om misbrug i familien. At man ikke pr. automatik stempler den nye familie, men at erfaringer viser, at unge der selv er vokset op i misbrugsfamilier kan have brug for ekstra hjælp til at klare forældreskabet.
- Skab tillid til, at intentionen er at hjælpe – og at tvangsfjernelser er det yderste skridt, som man altid vil prøve at undgå via samarbejde med familien.
- Skab tydelighed om, hvilke specifikke krav, familierne skal leve op til, og hvad konsekvenser kan være, hvis ikke. Hvad betyder paragrafferne? Hvorfor er familiegruppen på besøg? Hvad holder de øje med og hvorfor?
- Vær tydelig om, hvad der noteres, og hvad det eventuelt skal bruges til.
- Tjek efter, om de forstår det, du forklarer. Tjek efter om du forstår det, de forklarer.

Afslutningsvist: Gamle og nye fortællinger

I Grønlænderenheden vil man gerne hjælpe de unge med at finde stoltheden. De unge taler om skam og om nederlag, når tingene ikke lykkes. Når de ryger fra det ene til det andet aktiveringsforløb, dropper ud af den ene uddannelse efter den anden, starter i nye misbrugsbehandlinger.

Det er en 'stor fortælling' blandt grønlandske unge, at hvis man først er røget ned, så er det rigtig svært at komme op igen. Svært at bede om hjælp, svært at tage imod den, svært at tro på, at man er noget eller kan noget.

Når de unge er blevet bedt om at fortælle om Grønland og deres opvækst, er det ikke kun de svære oplevelser, de fortæller om. De fortæller også om at være børn af et venligt samfund, der engang var stolt og frit. Det er også 'en stor fortælling', som de unge gerne vil have hjælp til at folde ud. Kan man kombinere noget af det 'særligt grønlandske' – fx evnen til at glæde sig over små ting, til at være *mindful* og til at give tingene tid – med et liv i Danmark? Det er tanker, som både de unge og de ansatte i Grønlænderenheden vender.

Mange af de unge fortæller om masser af ting, de gerne vil og som de brænder for. Nogle laver musik. Nogle skriver digte på Facebook. Nogle laver små film. Nogle elsker at slibe sten om til hjerter.

- Grib det, de unge brænder for. Giv rum til at folde fortællinger ud, og også til at se på andre veje end dem, man selv ser som den lige. Giv tid til tillid. Giv plads til omveje.

At blive spurgt og hørt

De unge vil gerne i dialog, spørges og høres. Men de har ikke nødvendigvis selv redskaberne, der skal til. 'Hvordan åbner jeg op for Johannes, når han går struds?', var et af de spørgsmål, en ansat fra Grønlænderenheden stillede, og som vi søgte svar på hos de unge. Et af svarene kan være, at hvis vi vil have viden om dem, må vi blive gode til at spørge.

Når vi var ude og interviewe 'de stille grønlændere', havde vi god tid; tog med rundt i byen, spiste ostemadder og drak kaffe med meget sukker. Spurgte til deres liv, deres venner og til det, de går og tænker på.

Den tid kan være svær at finde i 'systemet'. Men for nogle af de unge kan det være den tid og fleksibilitet, der åbner for et tillidsfuldt samarbejde, og som dermed sparer tid på den lange bane. Det er vores erfaring med de unge, at nøglen til deres tillid går gennem at bede om at høre deres historier – før man beder dem om at lytte til, hvad vi ønsker for dem. De fleste af de unge, vi talte med, takkede efterfølgende og fortalte, at det var første gang, de oplevede at nogen havde tid til at høre, hvad de kom fra. De sagde, at det er vigtigt at kende historien, før man kan finde vejen frem.

- En nøgle til de grønlandske unge kan være at spørge, lytte, åbne deres fortællinger; skabe tillid og give tid. Herefter finde lommerne med værdier, ønsker og ressourcer.
- En nøgle at give de grønlandske unge kan være at tale med dem om narrativer – fortællinger der fastholder eller forandrer - som nogle, man selv kan være med til at ændre. Hjælp dem med at finde nye billeder og pejlemærker at navigere efter, og hjælp dem med at finde fortællinger om sig selv, der er ressourcefulde.

Tredje del: Sulisa

Der er generelt tilfredshed og taknemmelighed blandt de unge, vi har mødt, som er tilknyttet Sulisa. De er meget glade for deres lærere. Men nogle af dem mener, projektet ville vinde ved at der sker noget mere og at der stilles nogle flere krav. Følgende kommentarer er fra et par nuværende og et par tidligere elever.

- *"Sulisa er for alkoholikere og hashmisbrugere. Det står også på hjemmesiden. Jeg kender en der gik der, som forsøgte at komme ud af et misbrug. Det var ikke godt for ham, for så begyndte han at gå sammen med andre misbrugere. Det gik ned ad bakke. Fordi de er samlet."*

- *"Man keder sig lidt. Især når det er film og fitness. Gratis motion er godt men også lidt meningsløst. Der er kun et par stykker der træner, men de andre tager fri. Det må godt være mere målrettet så man forstår hvorfor man skal ting."*

- *"... Vi kunne ikke forstå hvorfor vi sku til forskellige virksomheder, vaskeri, forbrænding, kloaksystemhalløj, hvad skulle vi bruge det til? De bruger penge på taxaer ud til havnen, de kan bruge pengene bedre. På noget der giver lidt mere mening."*

- *"Vi kunne have gavn af at man ansætter nogle grønlændere der ved hvordan vores – én der har forståelse for det hele."*

- *"... Jeg synes opgaverne de giver os er for nemme. Selvom jeg ikke kan så godt dansk så synes jeg det er meget lette opgaver. De må godt forlange noget mere. Det føles som første klasse. De siger indirekte til os at vi nok ikke kan finde ud af det. De skal tro på man gerne vil og kan – selvom det er grønlændere kan de godt behandle os som voksne. Vi er ikke helt nede i bunden."*

De unge er generelt følsomme overfor at der bliver talt til dem 'som om vi var børn'. Men når vi taler om det siger de, at der også er noget ved det, der er dejligt. At man kan få hjælp og et kram, hvis det er det, der er brug for.

- *"Jeg har lavet en aftale om, at de gerne må ringe til mig og vække mig. Det er rigtig dejligt for mig at de vil det, det har jeg brug for lige nu. Men jeg tror det er vigtigt at de spørger, om man gerne vil have det, sådan at man synes det er noget, man selv har valgt."*

- Hav opmærksomhed på at møde de unge der, hvor de er og at målrette tilbuddet individuelt.
- Vær tydelig / gå i dialog om meningen med de ting, man laver i Sulisa. Eventuelt kan man inddrage de unge mere i planlægning.
- Kan man eventuelt inddrage unge rollemodeller i det pædagogiske arbejde?

3: Andre aktører

Når man som udefrakommende søger indblik i og overblik over de forskellige tilbud, der findes i Aalborg og som retter sig mod grønlandere, overraskes man over antallet og mangfoldigheden. Når man tager rundt på besøg, overraskes man over erfaringsrigdommen.

Når man sidder med ved samtaler mellem de unge og deres sagsbehandlere i Grønlanderenheden, overraskes man gang på gang over, at der hele tiden dukker tilbud op, som man alligevel ikke har hørt om. Ikke sært, at man som nyansat i Grønlanderenheden kan bruge tid på at få overblik over forskelle og muligheder, og at få koblet dem bedst med de individuelle unge. Og ikke sært, at de unge har svært ved helt at forstå forskellen på, hvad de forskellige instanser, personer og tilbud er, og hvordan de ofte sammensættes i et flerstrengt forløb.

Aalborg er en aktiv medspiller i 'Strategien for udsatte grønlandere'. En del af strategien har som mål at skabe netværk og erfaringsdeling mellem de forskellige aktører både indenfor og imellem kommunerne. Dette arbejde er allerede i gang i Aalborg.

Det går godt i tråd med det essentielle budskab, der går igen i denne undersøgelses samtaler med de forskellige aktører: Der er brug for samarbejde og erfaringsdeling, så de gode ideer får vinger. Der er brug for en fælles indsats for at skabe nye narrativer og nye muligheder for de nye unge; så en negativ spiral for den grønlandske gruppe kan blive brudt. For de enkelte unge er der brug for håndholdte indsatser, hvor instanserne spiller sammen og følger den unge – og giver den unge en fornemmelse af, at 'systemets systemer' spiller sammen. For de unge, der ikke er gode til at søge hjælp i systemet, er der brug for aktører, der kender og kan opsøge eller invitere de unge, der kan have brug for en 'startpakke'.

De aktører, vi har interviewet (jf. s. 1), er forholdsvis tilfældigt valgt. Interviewene er kvalitative og kan ikke ses som en dækkende undersøgelse eller oversigt, men som en inspirationskilde. Der har været stor fortællelyst; de forskellige aktører er alle dybt engageret i arbejdet med grønlanderne.

Der er store frustrationer; der er mange grønlandere, som det er vanskeligt at hjælpe. Men der er også øje for, at de unge gerne vil og kan noget – og at indsatsen afhænger af om man kan møde dem der, hvor de er, så man får skabt motivation, ejerskab og tro på at det kan lykkes.

Der er store ønsker om at finde fælles fodslag og bruge den styrke, det kan give at være mange fagspillere på banen, der kender hinanden og kan bruge hinandens ressourcer, viden og erfaringer. Det gælder både viden om grønlandere og kulturmødeproblematikker overordnet – og personlig viden om de individuelle unge, der har hver deres at slås med, og hver deres behov for relationer, som de kan regne med.

På temadagene blev Grønlanderenheden præsenteret for et par af interviewene i deres helhed (Ella Jørgensen fra Kofoeds Skole og Esben Skall fra Misbrugscentret). Resten af interviewene blev præsenteret ved korte opsummerende citater/pointer, som Grønlanderenheden har fået overdraget (kan rekvireres).

Opsummering: Resultater og refleksioner i Grønlænderenheden

Meget af det, undersøgelsen fortæller om de unge, er viden som de ansatte i Grønlænderenheden har allerede. Men undervejs giver de udtryk for, at de også får ny viden, og at tingene sættes i nye perspektiver. Undersøgelsen giver øget og nuanceret viden om de unges refleksioner, forforståelser, 'fortællinger', komplekse liv, kulturelle værdier m.v.

De ansatte er også nysgerrige efter at finde indblik i egne tilgange, indforståetheder, forforståelser, vaner m.v., som undersøgelsen og temadagene bringer frem. Det giver anledning til fælles og individuelle refleksioner over egne tilgange og metoder og inspiration til at eksperimentere med nye veje.

De ansatte udtaler, at det er berigende at få andre perspektiver (ikke mindst de unges egne) på arbejdet og at det er godt at erfaringsdele, både indenfor Grønlænderenheden og med andre aktører. I det følgende opsummeres kort nogle af pointerne fra rådgivningsprocessen.

Nye tilgange og redskaber

Undersøgelsens pointer har opildnet til refleksioner over:

- et styrket fokus på kommunikation og dialog, forforståelser, forventningsafstemning, succeskriterieafstemning, værdisamtaler m.v.
- at være nysgerrigt og aktivt undersøgende i forhold til den enkeltes situation, og eventuelt arbejde mere fleksibelt og håndholdt i forhold til den enkelte borger.
- at have en høj grad af fokus på brugerens oplevelse og egne motivationer.

Undersøgelsen har affødt en række ideer til metodisk nytænkning og refleksion over de tilgange, man 'plejer' at have. I

de-materialet fra temadagene er overgivet til Grønlænderenheden og samlet i en mappe til de ansatte.

De nye tilgange giver inspiration til at prøve ting på nye måder, og undersøge hvad der virker i forhold til de enkelte unge. Nogle tilgange er konkrete metodiske, andre styrker først og fremmest opmærksomheden i mødet og relationen.

Nogle af de grønlandske unge er traumatiserede og har komplekse problemstillinger i en grad, der fortsat vil være en kæmpe udfordring. Så meget desto vigtigere er det at kunne skille tingene ad og få øje på de muligheder for forandringer og succesfulde forløb, der i forhåbentlig mange tilfælde kan hjælpes frem i møderne med de unge.

En vigtig refleksion på temadagene har været vigtigheden af at dele udfordringerne og finde ud af, hvad der er på spil i hver enkelt sag. Det kan være godt at få andre øjne og ører på en sag, der synes låst fast. De ansatte ved Grønlænderenheden er allerede gode til at dele 'sager', men har talt om at sætte det i system, så 'de dominerende fortællinger' nuanceres og udfordres. VISO vil fortsat kunne inddrages i vurderinger og rådgivning.

Sulisa

De ansatte ved projekt Sulisa har fået ny viden om, hvordan projektet opleves af deltagerne. Det har ikke været et enkeltstående mål at evaluere projekt Sulisa, derfor er det, vi har hørt og videregivet fra de unge om projektet ikke at betragte som en helhedsvurdering, men som nogle ideer til andre vinkler og tilgange.

Efter VISO's første to temadage har projekt Sulisa afholdt en 'stop-op-dag', hvor man har arbejdet med refleksioner over undersøgelsen. Det har blandt andet ført til, at man er gået i gang med at eksperimentere med større inddragelse af de unge i planlægning, tydeligere forventningsafstemning og dialog, større ansvar til de unge selv.

Erfaringsdeling og introduktion af nye medarbejdere

Den nye viden har opildnet til dialoger om, hvordan Grønlanderenheden i højere grad kan dele erfaringer, både med hinanden og med andre aktører – samt hvordan man kan introducere nye medarbejdere, sådan at den fælles viden kommer til gavn fremfor at den enkelte ansatte selv skal søge viden.

Den nye viden har desuden opildnet til nye metoder og redskaber i forhold til hvordan man møder og vejleder de unge. De ansatte noterer:

Introduktion til nye medarbejdere

- Introduktion om Grønland og grønlandere. Viden, tilgange, hvilken vej trækker vi? Oversigt over hvad der findes af viden, både overordnet og regionalt. "Hvordan finder man det store overblik når man starter?"
- Introduktion til hvad der findes af tilbud, samarbejdspartnere mm. En tur rundt i kommunen. "Man bruger jo kun det man kender. Der er meget opfinde-den-dybe-tallerken, selvom vi taler sammen."

Samarbejde og dialog

De unge peger på, at de har brug for tydelighed, enkelhed og håndholdte indsatser. Det er også erfaringerne fra de 'andre aktører'. Og det er da også erfaringerne i Grønlanderenheden, at det går bedst, når forløbene for de unge er gennemtænkte og skaber kontinuitet og sammenhæng, og når relationer og tillid fungerer. Der peges på et øget samarbejde mellem relevante aktører omkring bedst mulige og håndholdte støtteforløb.

De ansatte er også nysgerrige efter, hvad det kan bibringe at inddrage de unge i løsningen af forskellige opgaver. Og de ønsker at afprøve forskellige fleksible metoder som fx at møde de unge mere på egne eller andre banehalvdele for at se, om det kan gøre en positiv forskel og skabe bedre samarbejde og dialog. De ansatte noterer:

Erfaringsdeling, samarbejde, udadvendthed

- Samle erfaringer fra alle de steder der arbejder med udsatte. Samle 'nøglerne'.
- Ungepanel, som man kan inddrage og stille spørgsmål.
- Ung-ung rådgivning/erfaringsdeling. Velfungerende til udsatte, udsatte til udsatte osv.

- Tættere samarbejde med personer og instanser, der er broer til GLE, og som introducerer de unge til systemet.
- Fokus på om støtterelationer fungerer.
- Forsøg med at møde de unge der hvor de er - ude af huset. Hvor kan man holde møder og hvad kan lade sig gøre?

Nye ideer I et større perspektiv

Et af de mange overraskende momenter I undersøgelsen har været de unges lyst til at være aktive medspillere på deres egen bane.

Ved temadagene har de unges ideer været vendt, og det er formentlig refleksioner, man vil fortsætte i Grønlænderenheden. Grønlænderenheden kan desuden være med til at sætte de nye ideer på dagsordenen i andre netværk, herunder i det nationale arbejde med Strategien for udsatte grønlandere, der pågår i disse år. De ansatte I Grønlænderenheden er stærke medspillere i strategien og har et ry som et erfarent team, både I Aalborg Kommune og I de netværk, der udspiller sig omkring udsatte grønlandere I Danmark. Her vil de ansatte kunne være med til at lancere de unges ønsker, behov, ideer og muligheder for samarbejde.